

Ciències socials, geografia i història

La matèria de ciències socials, geografia i història a l'educació secundària obligatòria té com a finalitat proporcionar a l'alumnat els coneixements científics i les habilitats per ubicar-se en el món, per esbrinar els orígens i les causes dels problemes socials actuals i per integrar-se en la societat, com a persona individual i com a membre d'un col·lectiu.

Es pretén aprofundir en els aprenentatges adquirits en l'etapa anterior en l'àrea de coneixement del medi natural, social i cultural, fent presents com a eixos vertebradors de l'àmbit social la geografia i la història, però no únicament aquestes, sinó amb la intervenció d'altres disciplines com l'economia, la sociologia, la filosofia, l'antropologia o la història de l'art.

Les ciències socials, geografia i història han de facilitar el desenvolupament de la consciència ciutadana de l'alumnat. Aquesta consciència els ha de permetre donar sentit a les relacions entre el passat, el present i el futur, i a la seva identitat territorial i cultural. Aquestes relacions estan a la base de la consciència històrica i de l'educació de la temporalitat i permeten a l'alumnat d'ubicar-se en el present, i llegir-lo i interpretar-lo a la llum dels antecedents més immediats, dels segles XX i XXI. La identitat territorial i cultural permet, per la seva banda, l'adquisició d'una consciència de territorialitat, bàsica per entendre la globalització i les actuals relacions entre allò global i allò local i per poder emetre judicis i prendre decisions sobre l'impacte territorial i ambiental de determinades decisions polítiques i econòmiques que afecten simultàniament les realitats més properes i les més distants.

La consciència ciutadana és imprescindible perquè en un futur l'alumnat pugui:

- Intervenir en la vida laboral, social i política.
- Prendre decisions en relació a la defensa del patrimoni cultural i natural i l'ús sostenible del medi
- Participar en la millora de la convivència democràtica.
- Defensar la justícia social, la solidaritat i l'equitat.

Per afavorir el desenvolupament i la construcció de la consciència ciutadana, cal ensenyar l'alumnat a pensar la realitat des del coneixement científic i poder contrastar els seus coneixements i creences amb les aportacions de les disciplines científiques, fent possible orientar l'alumnat perquè descobreixi la naturalesa de les conductes i pràctiques socials, valori críticament les seves idees i comportaments i aprengui a participar en la millora de la societat.

La consciència ciutadana democràtica s'afavoreix amb el desenvolupament del pensament social crític i creatiu. L'alumnat ha d'aprendre a buscar les raons dels seus judicis sobre situacions del passat i del present i participar en el disseny d'alternatives a problemes quotidians, socials i polítics, a través del

treball cooperatiu i amb una actitud dialogant, oberta al contrast amb les interpretacions dels altres i amb voluntat d'arribar al consens.

Vivim en societats cada cop més heterogènies i complexes, presidides per un continu canvi social i tecnològic que només es pot comprendre si dotem l'alumnat dels instruments teòrics, procedimentals i de valors per orientar-se en el món. A través del coneixement social, l'alumnat pot ampliar els seus horitzons per comprendre els resultats de l'acció humana tant a nivell espacial com temporal, en un món globalitzat, interdependent, desigual i en conflicte.

Aquest món globalitzat exigeix de la formació d'una ciutadania amb capacitat d'anàlisi i raonament que aprengui a buscar, seleccionar i utilitzar la informació de manera sistemàtica i crítica i, alhora, que aprengui a desenvolupar la capacitat d'empatia per comprendre la diversitat existent en el món. L'estudi de les diverses realitats socials del present i del passat hauria de conduir l'alumnat a construir la seva pròpia visió del món a partir de:

- confrontar percepcions i valors existents.
- Reconèixer i fer seus els drets i deures de la ciutadania democràtica.
- Descobrir-ne les arrels històriques
- Reconèixer el seu lloc entre els altres
- Treballar per a la cohesió social.
- Construir el sentiment de pertinença i la seva identitat social, política i cultural.

La matèria de ciències socials, geografia i història ha de preparar a l'alumnat perquè reflexioni sobre el seu propi procés d'aprenentatge. Quan l'alumnat pren consciència del que sap o creu saber, i és capaç de comunicar-ho, està en disposició de compartir-ho amb els altres i, si escau, de modificar-ho. Aquest és un procés reflexiu a partir del qual l'alumnat reconstrueix el seu propi aprenentatge i es dota de coneixements i habilitats per trobar respostes vàlides i coherents als interrogants que es formula i als problemes que se li plantegen.

L'ensenyament de les ciències socials, geografia i història ha d'afavorir l'educació ciutadana de l'alumnat per a què assumeixi els valors democràtics i aprengui a participar en la vida col·lectiva, per mitjà de projectes de cooperació en el seu entorn.

Competències pròpies de la matèria

El coneixement de la matèria de ciències socials, geografia i història també contribueix al desenvolupament de les competències bàsiques de l'educació obligatòria. Entenem per competències l'aplicació dels coneixements, habilitats i actituds en la resolució de problemes en contextos diferents. Per tant, el desenvolupament de les competències exigeix sempre una pràctica completa i una seqüència dels continguts organitzats des del més simple i concret al més complex i abstracte, d'acord amb el procés maduratiu dels joves i presentats en una seqüència en espiral a través dels cursos de l'etapa.

Les competències pròpies de la matèria de ciències socials estan estretament vinculades al bloc de competències específiques centrades en conèixer i habitar el món, que comprèn la competència en el coneixement i la interacció amb el món i la competència social i ciutadana.

Assolir la competència de conèixer i habitar el món implica:

1. Percebre, comprendre, representar i interpretar l'espai real i virtual, per situar-s'hi, orientar-s'hi i desplaçar-s'hi utilitzant croquis, plànols, mapes i d'altres representacions cartogràfiques.
2. Analitzar i valorar diferents realitats i sistemes d'organització social, política i econòmica passats i presents, per contribuir a la construcció d'una societat més justa, solidària i democràtica.
3. Analitzar i interpretar la interacció que es produeix entre l'entorn i l'activitat humana, per percebre els canvis socioambientals com a resultat de la utilització del medi i els seus recursos per part de les societats.
4. Comprendre la interrelació i interdependència dels agents, els fets i els fenòmens socials, per conèixer en un món global, complex, plural, desigual i en conflicte.
5. Produir textos orals i escrits, en diferents suports, per comunicar i compartir idees i coneixements relatius a les ciències socials.
6. Contribuir en la construcció d'un nou model de societat basat en els principis del desenvolupament sostenible, afavorint les pràctiques basades en l'ús responsable, racional, solidari i democràtic dels recursos.
7. Respectar i assumir la diversitat cultural com a font de riquesa personal i col·lectiva, per enriquir la pròpia identitat i afavorir la convivència.
8. Desenvolupar un pensament crític i creatiu, analitzant els problemes socials rellevants i proposant solucions i alternatives a través del diàleg, l'empatia i la cooperació.
9. Participar de forma activa en la presa de decisions en assumptes individuals i col·lectius i adquirir el sentit de responsabilitat compartida envers el patrimoni cultural i natural, exercint una ciutadania responsable i compromesa en les comunitats de pertinença.

Aportacions de la matèria a les competències bàsiques

Si considerem que la matèria de ciències socials, geografia i història, té com a finalitat proporcionar a l'alumnat els coneixements i les habilitats per ubicar-se en el món, per esbrinar els orígens i les causes dels problemes socials actuals i aprendre a participar en la societat amb coneixement de causa, és important que, en finalitzar l'educació secundària obligatòria, l'alumnat tingui suficients coneixements i habilitats per saber d'on ve, on és i cap a on vol anar, com a individu i com a membre d'un col·lectiu. La contribució a l'assoliment de totes les altres competències bàsiques és significativa i se centra en els aspectes següents:

- Les competències comunicatives
  - Elaborar el discurs propi de les ciències socials a partir de les competències lingüístiques (descripció, explicació, justificació interpretació i argumentació), per donar sentit a la informació i construir coneixement.
  - Decodificar i utilitzar diferents tipus de llenguatges (icònics, simbòlics, cartogràfics, audiovisuals, informàtics, etc) per comprendre i interpretar la realitat.
  - Utilitzar adequadament el vocabulari propi de les ciències socials per a la construcció d'un discurs científic, precís i rigorós,
  - Adquirir habilitats comunicatives en situacions d'interacció oral, d'exposició i comunicació de resultats i de debats oberts o reglats.
  - Valorar les manifestacions artístiques històriques i contemporànies per desenvolupar el sentit estètic i la capacitat d'emocionar-se.
  - Desenvolupar una actitud activa en relació a la conservació i preservació del patrimoni natural i cultural, contribuint a donar-lo a conèixer.

- Les competències metodològiques
  - Buscar, obtenir, seleccionar, organitzar i interpretar la informació a partir de fonts diverses (directes i indirectes, escrites, gràfiques, audiovisuals, i amb diferents suports, especialment els relacionats amb les TIC).
  - Distingir entre informacions rellevants i anecdòtiques i entre informacions objectives i subjectives, per copsar la intencionalitat dels missatges.
  - Contrastar la informació a partir de fonts diverses, comparant-la per tal de desenvolupar un pensament crític i creatiu.
  - Utilitzar els nombres i el càlcul (la proporcionalitat, els percentatges, les taxes, els índexs, etc.), aplicats a la cronologia i l'anàlisi de fenòmens.
  - Utilitzar tècniques de representació geomètrica per descriure, raonar i projectar formes dels objectes i els espais.
  - Utilitzar amb propietat instruments i tècniques per dibuixar, mesurar i calcular.
  - Recollir, interpretar i comunicar informació de taules i gràfics.
  - Plantejar-se preguntes per desenvolupar un pensament complex, crític, creatiu i amb capacitat de presentar alternatives.
  - Desenvolupar estratègies en la resolució de problemes.
  - Utilitzar i dominar tècniques i estratègies per organitzar i sistematitzar la informació (resums, esquemes, mapes conceptuals, bases d'orientació, etc.).
  - Aplicar estratègies de regulació i autoregulació per aprendre a millorar.
  - Desenvolupar la capacitat de previsió i adaptació als canvis.

- Les competències personals
  - Configurar la pròpia identitat personal, social i cultural, amb els referents culturals i històrics disponibles del seu entorn.
  - Posar-se en contacte amb universos de coneixement variats, per tal de replantejar-se idees prèvies.
  - Desenvolupar la capacitat d'iniciativa i compromís personal i de l'acció.
  - Prendre decisions a partir de la reflexió i fer propostes de millora.
  - Desenvolupar estratègies de planificació i execució en les tasques quotidianes.

Estructura dels continguts

Els continguts de la matèria s'articulen en els dos primers cursos en una combinació de coneixements històrics i geogràfics. El tercer curs es destina prioritàriament a l'organització econòmica i geopolítica actual i el quart curs a l'ensenyament de la història recent i del món d'avui.

Aquesta estructura pretén mantenir un equilibri d'escales espacials i temporals, tot prioritant el coneixement geogràfic i històric del món actual. Des d'una perspectiva espacial es considera fonamental que al final de l'etapa l'alumnat hagi adquirit un bon coneixement de la realitat catalana i espanyola en el context europeu, així com la construcció d'una aproximació a l'organització social, política, econòmica i cultural del món. S'aposta per un enfocament que prioritzi la comparació de situacions similars de diferents realitats territorials i que eviti plantejaments excessivament localistes, eurocentristes i etnocentristes. Amb tot, no s'ha de perdre de vista la dimensió europea, és a dir, d'estudiar aquelles situacions la projecció de les quals permeti un estudi simultani amb la realitat local, catalana i espanyola.

En relació a l'equilibri d'escales temporals, cal posar èmfasi en la història més recent (segles XX i XXI) atès que és la que dona significat a les problemàtiques actuals. És convenient que en qualsevol situació geogràfica i social es compari el passat i el present, buscant les arrels històriques dels problemes. El tractament dels continguts i de les situacions que se seleccionin per desenvolupar-lo ha de representar de forma equilibrada la diversitat social, inclosa la de gènere, i la presència de minories ètniques i culturals.

Atesa la riquesa i complexitat de fets, situacions i problemes geogràfics i històrics es fa necessària una selecció i una seqüència dels continguts que permeti a l'alumnat adquirir coneixements bàsics i fonamentals per seguir aprenent i que li permeti desenvolupar un pensament històric, geogràfic i social autònom.

L'anàlisi de problemàtiques socials, utilitzant informacions de diferents fonts i perspectives i abordant els conflictes d'interessos entre els diversos agents socials que intervenen, així com la cerca de solucions per la via del consens

permeten contextualitzar el coneixement a partir de situacions reals. La diversitat d'opinions i opcions que s'hi posen en joc configuren una manera d'entendre el món i una manera de resoldre els problemes individuals i col·lectius que ajuden a comprovar la relativitat del coneixement. En un món globalitzat i interconnectat cal cercar espais comuns de coneixement per a alumnes amb realitats culturals i socials diverses, que serveixin de referència a tots, respectant les diferents identitats.

El currículum planteja un bloc comú per a tota l'etapa. Seguidament, en tots els cursos, hi ha un bloc de continguts comuns, que incorpora l'aprenentatge de procediments i actituds de caràcter general que ha de servir com a marc per desenvolupar la resta de blocs, els quals es poden impartir en un ordre diferent del proposat. Els coneixements bàsics i fonamentals de cada bloc es poden seleccionar i seqüenciar a partir de conceptes socials clau, com per exemple: identitat-alteritat, diferenciació, racionalitat-irracionalitat, organització social, canvi-continuitat, creences i valors, i interrelació. Aquests coneixements, a més, s'haurien de presentar a partir de problemes socials rellevants, situacions-problema o de la problematització dels continguts.

Encara que en l'educació secundària obligatòria els continguts es presentin organitzats per matèries, per a l'assoliment de les competències bàsiques és convenient establir relacions entre ells sempre que sigui possible. La connexió entre continguts de matèries diverses mostra les diferents maneres de tractar una mateixa situació i dóna un sentit més ampli als conceptes i n'afavoreix la comprensió. De la mateixa manera, els continguts que en una matèria es presenten com a instrument, trobaran en una altra els contextos adequats que els donaran sentit.

Les connexions poden establir-se amb naturalitat en situacions de relació amb l'entorn i la vida diària. Al final dels continguts de cada curs es concreten les connexions que es poden establir amb d'altres matèries; la proposta que es fa té un caràcter orientatiu i en cap cas és exhaustiva.

Aportacions de la història a la matèria de ciències socials

Les societats occidentals confien a l'ensenyament de la història la formació d'una ciutadania informada i crítica, capacitada per participar en la vida democràtica dels seus països. També confien que l'ensenyament de la història permetrà a les joves generacions formar-se el seu pensament, la seva consciència històrica i les seves identitats. A més, l'ensenyament de la història ha de possibilitar que les joves generacions preservin per al futur la memòria històrica del passat i el patrimoni cultural.

La formació del pensament històric suposa l'aprenentatge d'aquelles capacitats que permetran a l'alumnat donar sentit al passat: comprendre els fets i els problemes objecte d'estudi de la història, per després analitzar-los, contrastar-los, argumentar-los amb el suport d'evidències i percebre la complexitat del temps històric.

La consciència històrica, entesa com la capacitat de pensar-se com a ésser històric i de donar sentit al passat, és fonamental per la construcció de les identitats personals i socials dels joves i per a saber-se membres d'un grup o col·lectiu amb el qual comparteixen una història, un territori, unes tradicions i una determinada visió del món.

El desenvolupament de la consciència històrica haurà de permetre l'alumnat de construir la seva consciència temporal, és a dir, haurà de poder construir la seva historicitat com a conseqüència de les interrelacions entre el passat, el present i el futur. Haurà de ser capaç de percebre la presència del passat en el present i poder projectar-se del present cap al futur.

El paper de l'ensenyament de la història en la formació de les identitats ha de tenir en compte la pluralitat i la complexitat del nostre món i les opcions de les persones per prendre lliurement i autònoma les decisions relacionades amb la construcció de la seva personalitat i del seu futur. Aquestes característiques -la pluralitat, la complexitat i la llibertat- expliquen la necessitat de trobar elements de cohesió social i de preservar les memòries plurals dels protagonistes del passat, i totes aquelles evidències que faciliten comprendre millor com eren, com vivien, com pensaven els homes i les dones que ens han precedit en el temps i han tingut un paper clau en la construcció del present.

La formació del pensament històric, el desenvolupament de la consciència històrica i la preservació de la memòria i del patrimoni justifiquen i donen sentit a la finalitat més important de l'ensenyament de la història a l'ESO: l'educació per a la ciutadania democràtica.

El coneixement històric és clau perquè l'alumnat aprengui a participar en la vida democràtica d'un país, prendre partit davant dels problemes del món, participar en la transformació i la millora de la pròpia societat i del món, i seguir aprenent per participar-hi en el futur. En aquest sentit, les relacions entre la matèria de ciències socials, geografia i història i l'educació per a la ciutadania són molt estretes.

Aportacions de la geografia a la matèria de ciències socials

La realitat espacial és complexa. El medi és producte dels fenòmens de la natura i de l'activitat dels grups socials; en conseqüència, l'estudi de l'espai habitat per les societats s'ha de fer sense separar els components naturals dels humans. L'essència del coneixement geogràfic en l'ensenyament obligatori radica en convertir en intel·ligibles els territoris propers i els més allunyats. L'alumnat ha d'ubicar-se en relació amb les decisions espacials i socials i obtenir coneixements, habilitats i actituds per a actuar de manera responsable, individualment i col·lectiva, en el territori.

L'educació geogràfica ha de fer que les persones s'apropiïn dels espais i medis on desenvolupen la seva vida quotidiana, així com apreciïn els paisatges i les civilitzacions i cultures diferents a les seves. Una apropiació desitjable de l'espai comporta fer-ne un ús racional, habitar-lo amb els altres i, finalment, organitzar-lo i administrar-lo de forma sostenible, per garantir el seu futur. D'aquesta manera, l'alumnat coneixerà els orígens i les evolucions del territori

propi i dels altres i, comprenent-los, podrà actuar en ells i contribuir, si escau, a la seva transformació amb coneixement de causa.

El coneixement geogràfic té com a objectiu ensenyar a pensar l'espai en un món global. El raonament geogràfic, aplicat en un territori, ha de ser dinàmic i contemplar una pluralitat d'escales. Implica aprendre a analitzar els diferents elements que caracteritzen un territori, triant el nivell espacial més adequat per a tractar cada problema. També s'hauria de tenir en compte les diferents escales temporals per trobar en el passat les explicacions de les estructures espacials del present i, a partir de les tendències actuals, pensar en els escenaris futurs. El raonament geogràfic és, per tant, retrospectiu i prospectiu.

La geografia permetrà l'alumnat vincular la idea de lloc amb la idea de cultura, i la idea de globalitat amb la d'interdependència i complexitat. Així podran entendre que la nostra quotidianitat ve determinada avui pels canvis que tenen lloc arreu del planeta i que el que succeeix en el nostre medi local influeix en el desenvolupament d'altre territoris allunyats. Per això és molt important educar en la responsabilitat envers les nostres accions individuals i col·lectives en la construcció del sistema-món.

Orientacions metodològiques

L'ensenyament de les ciències socials, la geografia i la història s'ha de basar en l'ús de fonts i recursos diversos per obtenir informació, per interpretar-la i comunicar-la de manera eficaç i comprensible. Cal potenciar l'observació directa i indirecta, la lectura de diferents documents i fonts orals i, especialment, cal ensenyar-los a treballar amb les TIC i els mitjans de comunicació que estan a l'abast de qualsevol ciutadà.

A Internet s'hi troben recursos d'informació, mapes virtuals, bases de dades i aplicacions per als projectes a realitzar amb l'alumnat. Es treballaran estratègies per a la localització de la informació, l'obtenció i tractament de les dades i les habilitats d'anàlisi i de comunicació (col·laborativa, de presentació i publicació dels resultats).

S'han de crear situacions educatives que permetin a l'alumnat expressar les seves representacions socials, geogràfiques i històriques amb l'objectiu d'analitzar i valorar els seus orígens i la seva racionalitat. Cal tenir present que bona part de les representacions socials de l'alumnat, en part provinents dels mitjans de comunicació, s'han construït fora de l'escola i sovint es basen en estereotips, informacions parcials i subjectivismes. Per aquesta raó convé presentar situacions que ajudin a qüestionar-se i a replantejar-se les representacions pròpies i, si escau, a canviar-les.

Per a què l'alumnat pugui desenvolupar tots i cadascun d'aquests aspectes l'ensenyament ha de fomentar:

- El lligam entre el passat, el present i el futur.
- La comparació de diferents situacions, problemes o fets, prèviament contextualitzats en la societat que els ha generat, i entre civilitzacions, cultures o societats properes o allunyades en l'espai i en el temps.

- L'aprenentatge d'aquelles destreses que permetin a l'alumnat buscar de forma autònoma informació, classificar-la segons la seva procedència, sistematitzar-la, organitzar-la, i analitzar, comparar, criticar i avaluar les fonts i les evidències utilitzades.
- La construcció de models d'explicació i interpretació dels fets, problemes o situacions socials, històriques i geogràfiques.
- L'aprenentatge de coneixements històrics temporals (cronologia, periodització, canvi, continuïtat, simultaneïtat, sincronia, diacronia, causalitat, etc.) aplicables a diferents situacions.
- L'aprenentatge de coneixements geogràfics espacials (representació espacial, escales, interdependència, complexitat, etc.) aplicables a diferents territoris.
- El protagonisme d'homes, dones, nois i noies en els esdeveniments del passat i del present, buscant un equilibri entre els grups i els col·lectius socials d'un mateix país i apreciament l'intercanvi intergeneracional.
- La interrelació entre països, territoris, cultures i civilitzacions incorporant com a objecte d'estudi tot allò que caracteritza a l'ésser humà: les necessitats i les maneres de satisfer-les, les activitats econòmiques, l'organització social i política, les cosmovisions, les manifestacions artístiques, etc.
- La comprensió empàtica dels altres i la relativització de les valoracions sobre el que és propi i el que és aliè.
- Els mètodes de treball orientats a formular hipòtesis i explicacions precises, exposar maneres de fer diferents, resoldre problemes, buscar possibles solucions i alternatives, argumentar opinions sobre fets i idees, etc.

L'ensenyament de les ciències socials, la geografia i la història ha d'apostar, finalment, per un enfocament interdisciplinari que integri manifestacions diverses de les societats humanes, ubicades en l'espai i en el temps, com ara la música, la literatura, la ciència, la tècnica o el pensament, possibilitant que l'alumnat transvasi continguts entre les diverses disciplines que cursa.

L'avaluació és una pràctica fonamental en el procés de l'ensenyament-aprenentatge dels continguts de la matèria de ciències socials, geografia i història i s'ha de relacionar amb els objectius de la matèria i els criteris d'avaluació. Aquesta avaluació ha de permetre al professorat contrastar els aprenentatges assolits amb les competències que es pretenen desenvolupar, a través de l'anàlisi del procés d'ensenyament-aprenentatge.

L'avaluació formativa ha d'implicar tant el professorat com l'alumnat, atès que ha de permetre al professorat identificar la idoneïtat i adequació de les estratègies d'ensenyament i a l'alumnat els obstacles del seu aprenentatge i la construcció d'estratègies de superació.

Juntament amb l'avaluació formativa, s'ha de potenciar l'avaluació en l'acció, és a dir, l'avaluació de l'elaboració i aplicació de projectes d'intervenció social en la

comunitat (problemes socials, patrimoni natural i cultural, memòria històrica, sostenibilitat, etc.).

OBJECTIUS

La matèria de ciències socials, geografia i història de l'educació secundària obligatòria té com a objectiu el desenvolupament de les capacitats següents:

1. Identificar, localitzar i analitzar, a diferents escales espacials i temporals, els elements bàsics que caracteritzen el medi natural, social i cultural. Comprendre el territori com a resultat de les interaccions al llarg del temps entre els grups humans i els recursos disponibles, valorant les conseqüències econòmiques, socials, polítiques i mediambientals que se'n deriven i la necessitat de garantir la sostenibilitat.
2. Reconèixer les principals unitats paisatgístiques del món, Europa, Espanya i Catalunya i valorar-les en la seva diversitat, en tant que productes del temps i de la relació entre elements físics i humans.
3. Identificar els processos i mecanismes que regeixen els fets i la interrelació entre fenòmens polítics, econòmics, socials i culturals, conèixer la multicausalitat dels fets i les seves conseqüències i valorar el paper dels homes i les dones com a subjectes individuals i col·lectius dels processos.
4. Identificar i localitzar en el temps i en l'espai els processos i esdeveniments rellevants de la història del món, posant èmfasi en Europa, Espanya i Catalunya. Assolir una perspectiva global de l'evolució de la humanitat que faciliti la comprensió de la pluralitat i de la diversitat social i cultural, i aplicar aquests coneixements a la interpretació del present, la comprensió del passat i la construcció del futur.
5. Prendre consciència de pertinença a diferents àmbits socials i culturals i de la igualtat de drets i deures dels individus, reconèixer la diversitat com a element enriquidor de la convivència, emetre judicis fonamentats i manifestar actituds de respecte cap a valors i opinions diferents del propi, valorant-los críticament.
6. Valorar el patrimoni cultural com a herència i llegat dels grups humans i manifestació de la seva riquesa i diversitat. Comprendre els elements bàsics de les manifestacions artístiques dins el seu context.
7. Expressar i comunicar els continguts de la matèria de forma personal i creativa, seleccionant i interpretant dades i informacions expressades per mitjà de llenguatges diversos (lingüístics, numèrics, gràfics, multimèdia i audiovisuals) i reflexionant sobre el propi procés d'aprenentatge.
8. Utilitzar les llengües com a eina per construir coneixement, per comunicar-lo i compartir-lo amb els altres, a partir del desenvolupament de les competències lingüístiques pròpies de la matèria (descripció, explicació, justificació, interpretació i argumentació).
9. Utilitzar de manera responsable i creativa les TIC i altres mitjans d'informació i comunicació com a eines per obtenir i processar informació diversa per a la resolució de demandes específiques, aplicant instruments d'anàlisi de les fonts utilitzades.

10. Distingir els trets fonamentals de les societats democràtiques i valorar les consecucions de la democràcia i la vigència dels drets humans individuals i col·lectius i de les llibertats. Assumir els valors democràtics en la convivència escolar i de l'entorn, rebutjant situacions injustes i discriminatòries.
11. Identificar les causes d'alguns conflictes al llarg de la història i en l'actualitat, valorant la necessitat de trobar solucions dialogades als problemes. Assumir els valors de la cultura de la pau en el decurs de debats i tasques de grup, adoptant una actitud responsable, solidària, participativa i dialogant.
12. Participar de forma cooperativa en l'elaboració, realització i avaluació de projectes rellevants a partir del plantejament d'interrogants i problemes en relació a la recuperació de la memòria històrica, la conservació del patrimoni natural i cultural i la vida social de l'entorn.

Continguts comuns per a tota l'etapa

- Identificació i ús de diferents tipus de fonts, valorant les seves aportacions al coneixement del medi físic i de les formes de vida en el present i el passat.
- Desenvolupament de les competències lingüístiques pròpies del coneixement social en l'anàlisi i interpretació dels fenòmens, així com en la comunicació de resultats d'una recerca.
- Valoració de la necessitat de protegir i difondre el patrimoni natural i cultural com a herència cultural dels grups humans i manifestació de riquesa i diversitat.
- Aplicació de la representació gràfica de la cronologia i de les variables històriques de canvi, continuïtat i simultaneïtat.
- Situació en el temps i en l'espai dels fets històrics rellevants, aplicant la periodització convencional.
- Identificació dels diferents ritmes evolutius de les societats, valorant el caràcter no lineal de l'evolució històrica.
- Localització i caracterització de diferents paisatges, analitzant la interacció entre els grups humans i el medi i caracteritzant les formes de vida que possibiliten.
- Lectura i interpretació de mapes, plànols i imatges de diferents característiques i suports, per localització i per caracteritzar els grans àmbits geopolítics i econòmics.
- Cerca, anàlisi i contrast d'informacions estadístiques, gràfics i mapes, especialment amb suport TIC.
- Contrast i valoració crítica d'informacions diferents, incloses les dels mitjans de comunicació, sobre un mateix fet o fenomen, valorant solucions i alternatives als problemes.

- Reconeixement dels drets i deures individuals i col·lectius, identificant i rebutjant les situacions de desigualtat, injustícia i discriminació, especialment les relatives al gènere, que afecten persones i col·lectius en el món.
- Identificació dels focus de conflicte en el món actual i valoració del diàleg i de la cooperació com a formes pacífiques de resolució de conflictes.
- Valoració de la funció de la memòria històrica en la construcció del futur.
- Aplicació dels coneixements històrics a la comprensió i interpretació d'alguns dels problemes de l'actualitat, des d'una perspectiva global del món.
- Treball dels diferents continguts de la matèria amb mitjans audiovisuals i recursos TIC de forma creativa i responsable.

Primer curs

CONTINGUTS

Continguts comuns

- Coneixement de diferents projeccions cartogràfiques per representar la Terra. Lectura i interpretació de mapes, plànols i imatges de diferents característiques i suports (convencionals i digitals). Ús d'escalles gràfiques i numèriques. Aproximació a les cosmovisions d'altres cultures.
- Obtenció i processament d'informació a partir de l'observació directa i indirecta de paisatges propers i llunyans.
- Aplicació de tècniques d'orientació geogràfica convencionals i coneixement d'algunes eines digitals d'orientació i localització.
- Identificació i ús de diferents tipus de fonts (materials, iconogràfiques, textuais, orals, cartogràfiques, digitals, etc.), valorant les seves aportacions al coneixement del medi físic i de les formes de vida en el present i el passat.
- Aplicació de la representació gràfica del temps històric. Ús de la periodització convencional i anàlisi de maneres de comptar el temps d'altres cultures.
- Valoració de la necessitat de protegir i difondre el patrimoni natural i cultural com a herència cultural dels grups humans i manifestació de riquesa i diversitat. Localització i obtenció d'informacions diverses sobre restes arqueològiques i elements patrimonials de Catalunya i Espanya.

El paisatge com a resultat de la interacció entre la humanitat i el medi

- Caracterització de diferents paisatges, amb especial atenció al territori català, espanyol i europeu, analitzant i descrivint els elements naturals i humans que els caracteritzen, copsant els canvis, i valorant la necessitat de protegir-los.
- Anàlisi de la interacció entre els grups humans i el medi al llarg de la història, tot caracteritzant les diferents relacions entre les societats i els seus entorns.
- Reconeixement de la distribució en l'espai de continents, oceans i mars i localització i identificació de les principals unitats de relleu i unitats hidrogràfiques al món, Espanya i Catalunya, com a escenari de les activitats humanes.
- Identificació dels factors bàsics del clima i de les principals varietats climàtiques per mitjà de l'elaboració i interpretació de climogrames i de la incidència de l'activitat humana sobre el clima.

- Distinció entre riscos naturals i antròpics. Descripció d'alguns casos d'impacte mediambiental derivats de l'acció humana, especialment a Catalunya, cercant causes i conseqüències. Identificació dels diferents tipus de recursos naturals renovables i no renovables.
- Valoració de les accions, tant individuals com col·lectives, que afavoreixen un desenvolupament sostenible. Aproximació a polítiques de protecció mediambiental des d'àmbits diversos (municipal, autonòmic, estatal, europeu, entitats no governamentals, etc.).

El coneixement del passat: de les societats prehistòriques al món clàssic

- Anàlisi de les formes de vida dels pobles prehistòrics (organització social, economia, creences, manifestacions artístiques, etc.) a través de les seves restes materials.
- Valoració dels factors que van permetre el desenvolupament de les primeres civilitzacions urbanes, tot identificant les relacions de causalitat entre fenòmens. Identificació d'elements de canvi i continuïtat en les formes de vida i subsistència i en l'organització de la societat.
- Caracterització de l'intercanvi econòmic i cultural entre els pobles colonitzadors de la Mediterrània i les poblacions autòctones de la Península Ibèrica.
- Anàlisi d'alguns elements de l'organització social, política i econòmica de la Grècia clàssica. Identificació dels factors que van permetre la consolidació de l'Imperi Romà i dels que van provocar la seva crisi posterior, aplicant nocions de causalitat.
- Identificació del llegat cultural del món clàssic i valoració de les seves aportacions.
- Aplicació de les nocions històriques de canvi, continuïtat i simultaneïtat en alguns exemples del món tardo-antic, tot incidint en l'origen i expansió del cristianisme.

Connexions amb altres matèries

Matemàtiques

- Representació gràfica de seqüències temporals.
- Orientació i interpretació de l'espai. Lectura d'escales gràfica i numèrica.
- Elaboració i lectura de gràfics.

Ciències de la naturalesa

- Identificació dels elements del paisatge, dels recursos naturals i de l'impacte de l'activitat humana sobre el medi.

- Valoració de la necessitat de preservar i donar a conèixer el patrimoni natural i de fer un ús sostenible dels recursos.

Llengua

- Producció de textos orals, escrits i audiovisuals per comunicar i compartir idees i coneixements.

Tecnologies

- Ús d'instruments TIC amb tècniques per dibuixar, mesurar i calcular.
- Lectura d'escales gràfica i numèrica.

Educació física

- Orientació i interpretació de l'espai.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

- Comparar i analitzar els principals paisatges, distingir-los en funció dels elements naturals i humanitzats que hi interaccionen i caracteritzar les formes de vida valorades en la seva diversitat, així com els obstacles i les oportunitats que possibiliten d'acord amb els recursos que proporcionen.
- Decodificar la informació simbòlica de plànols de diferents característiques i a escales diverses. Reconèixer elements del territori sota representacions espacials i gràfiques diverses, aplicant tècniques d'orientació.
- Diferenciar els recursos renovables i els no renovables, i els riscos naturals i antròpics. Identificar l'impacte de l'activitat humana sobre el territori.
- Identificar actuacions encaminades a prevenir riscos a partir d'una situació determinada i valorar les accions humanes que afavoreixen un desenvolupament sostenible a nivell local i mundial.
- Distingir els períodes convencionals de la història i representar-los gràficament, tot valorant la relativitat cultural de les diferents maneres de comptar el temps.
- Relacionar els canvis i continuïtats tecnològics i socials, i aplicar aquesta relació a alguns exemples de societats prehistòriques i primeres civilitzacions urbanes. Identificar alguns factors implicats en l'aparició d'organitzacions socials complexes i de les primeres formes estatals i imperials.
- Localitzar elements rellevants del patrimoni cultural i artístic de les societats prehistòriques i de les civilitzacions històriques, col·laborant en la seva protecció i difusió.

- Analitzar els trets bàsics de l'organització social, política i econòmica de Grècia i Roma, valorant l'intercanvi econòmic i cultural amb les poblacions autòctones de la Península Ibèrica i identificant els diferents ritmes evolutius.
- Comparar alguns elements originals de la civilització clàssica amb altres civilitzacions urbanes i reconèixer aspectes significatius de la seva aportació a la civilització occidental.
- Interpretar diverses fonts d'informació escrites, materials i iconogràfiques i comunicar la informació obtinguda de formes diverses, incloses les TIC i mitjançant el treball cooperatiu, especialment a través de descripcions, síntesis i esquemes explicatius que relacionin causes i conseqüències dels fets.

Segon curs

CONTINGUTS

Continguts comuns

- Lectura i interpretació de mapes, plànols i imatges de diferents característiques i suports (convencionals i digitals).
- Cerca, anàlisi i contrast d'informacions estadístiques i gràfics, per mitjans convencionals i digitals, per a interpretar fenòmens demogràfics i socials.
- Aplicació de les nocions històriques de canvi, continuïtat i simultaneïtat en diversos fenòmens històrics.
- Ús i contrast de diferents fonts documentals primàries i secundàries (materials, textuais, iconogràfiques, cartogràfiques, digitals, etc.) per contextualitzar els conceptes generals a fets de l'entorn proper. Representació gràfica de les seqüències temporals.
- Valoració del paper de les dones i dels homes com a subjectes de la història i del present. Exercitació de l'empatia històrica i establiment de relacions entre el passat i el present.
- Reconeixement dels elements bàsics que caracteritzen els estils artístics a l'època medieval i moderna, per mitjà de l'observació directa i indirecta, i interpretació d'obres significatives de l'àmbit català, espanyol i europeu dins el seu context cultural. Valoració de la necessitat de protegir i difondre el patrimoni.

L'ocupació del territori: població i societat

- Anàlisi de l'evolució històrica de la població a nivell local i mundial: poblament, dinàmiques demogràfiques i ritmes d'urbanització al llarg de la història. Identificació de les fonts per a l'estudi de la població (censos, padrons o registres).
- Localització de les principals concentracions i buits demogràfics, identificant els factors naturals i humans que expliquen la distribució de la població. Localització de les principals concentracions urbanes a Catalunya, Espanya i el món.
- Aplicació dels conceptes bàsics de demografia a la comprensió de dinàmiques demogràfiques actuals (creixement demogràfic, migracions, esperança de vida), analitzant i interpretant les seves causes i conseqüències.
- Identificació dels elements estructurals de les societats actuals (edat, sexe, ocupació, mobilitat), caracteritzant especialment alguns factors de desigualtat social i diversitat cultural de la societat europea, espanyola i

catalana i manifestant respecte per la diversitat i riquesa de manifestacions culturals.

Les societats pre-industrials

- Identificació dels trets bàsics de la societat, l'economia i els poders polítics a l'Europa feudal, incidint en els elements referits a la desigualtat legal dels estaments socials. Localització espacial i temporal de les diverses unitats polítiques que van coexistir en la Península Ibèrica durant l'Edat mitjana i anàlisi dels diferents grups socials.
- Aplicació de les nocions històriques de canvi i continuïtat en la interpretació de l'origen i l'expansió de l'Islam. Anàlisi de les formes de vida i de la confluència de cultures (cristians, musulmans i jueus) en les ciutats de la Península Ibèrica.
- Identificació dels trets bàsics del procés de formació dels comtats catalans fins a la consolidació de la Corona catalano-aragonesa. Caracterització de les principals institucions catalanes, establint relacions amb algunes institucions actuals.
- Anàlisi dels canvis econòmics i polítics de la Baixa Edat Mitjana, incidint especialment en l'auge de la vida urbana i del comerç i en els conflictes al món rural. Anàlisi del paper de l'Església en la cultura i la mentalitat medievals.
- Anàlisi de l'evolució social, política i econòmica a l'Edat moderna, situant l'Imperi hispànic dins el context europeu. Comparació de situacions històriques d'època moderna, com l'ampliació del món conegut pels europeus o els conflictes religiosos, entre d'altres, amb fets de l'actualitat. Caracterització d'alguna civilització no europea.
- Reconeixement dels elements bàsics de l'evolució històrica de Catalunya dins la monarquia hispànica, analitzant les causes i les conseqüències d'alguns conflictes polítics i socials. Caracterització d'elements de canvi i continuïtat en la Catalunya del segle XVIII.

Connexions amb altres matèries

Matemàtiques

- Lectura, interpretació i elaboració de taules estadístiques i de gràfics, especialment en suport digital. Identificació i ús de nombres absoluts i relatius.
- Representació gràfica de seqüències temporals.

Educació visual i plàstica

- Valoració de la necessitat de preservar i donar a conèixer el patrimoni cultural de les societats.

Llengua

- Producció de textos orals, escrits i audiovisuals usant el vocabulari adient.

Tecnologies

- Anàlisi de la interacció entre l'entorn, la tecnologia i la societat.

Educació física

- Habilitats de treball en equip i actitud de respecte per la diversitat.

CRITERIS D'AVUACIÓ

- Localitzar les àrees de concentració (incloses les principals aglomeracions urbanes) i buit demogràfic en el món, Espanya i Catalunya, tot interpretant alguns dels factors naturals i humans que expliquen els desequilibris territorials.
- Analitzar algunes de les tendències demogràfiques dominants en el món actual a partir del càlcul i interpretació dels indicadors demogràfics bàsics (natalitat, mortalitat, saldo migratori), distingint les causes i les conseqüències dels fenòmens, especialment dels moviments migratoris.
- Analitzar els trets característics de la societat europea, espanyola i catalana, caracteritzant els elements de diversitat cultural i de desigualtat social, manifestant una actitud de rebuig envers les desigualtats i de compromís social envers l'equitat.
- Descriure alguns trets socials, econòmics, polítics, culturals i artístics que caracteritzen el feudalisme a Catalunya, Espanya i Europa i reconèixer els trets principals de la seva evolució fins l'aparició de l'estat modern.
- Situar en el temps i l'espai les diverses unitats polítiques i grups socials que van coexistir en la Península Ibèrica, valorar la diversitat cultural i reconèixer exemples actuals de pervivència del seu llegat cultural.
- Reconèixer i valorar alguns dels aspectes fonamentals de la institucionalització del poder polític a Catalunya, identificant els orígens d'algunes institucions actuals en l'època medieval.
- Reconèixer el paper de les religions en la configuració de les mentalitats de les societats de l'època medieval i moderna, posant algun exemple.
- Distingir els trets principals de la formació i evolució de l'estat modern i identificar aquestes característiques en la monarquia hispànica i analitzar algun conflicte polític i social que afecti Catalunya.

- Analitzar alguns factors històrics de l'època moderna, particularment les causes i conseqüències de l'ampliació del món conegut pels europeus, i relacionar-los amb fets o situacions de l'actualitat. Valorar les aportacions d'altres civilitzacions.
- Reconèixer elements patrimonials de l'època medieval i moderna a Catalunya a partir de la recerca d'informació en fonts diverses, incloses les TIC, i de l'observació directa i indirecta d'aquests elements, comunicant i valorant la documentació històrica i artística que proporcionen, per mitjà del treball cooperatiu.

Tercer curs

CONTINGUTS

Continguts comuns

- Cerca, anàlisi i contrast d'informacions estadístiques, gràfics i mapes, així com de les informacions que ens proporcionen els mitjans de comunicació. Contrast i valoració crítica d'informacions diferents sobre un mateix fet o fenomen, valorant solucions i alternatives als problemes.
- Ús de diferents fonts d'informació, especialment amb suport TIC, per contextualitzar els conceptes generals a fets de l'entorn proper, comunicant de forma argumentada els resultats de la recerca.
- Reconeixement dels drets individuals i col·lectius. Identificació i rebuig de les situacions de desigualtat, injustícia i discriminació que afecten persones i col·lectius en el món actual.
- Valoració crítica dels prejudicis sexistes i discriminacions de gènere per mitjà de l'anàlisi i debat de casos, en la nostra societat i en d'altres.
- Valoració del diàleg i de la cooperació com a formes pacífiques de resolució de conflictes.
- Reflexió i debat sobre els reptes de la societat multicultural en relació a la convivència i la cohesió social, fonamentant les opinions pròpies i respectant les dels altres.

Activitat econòmica i espai geogràfic

- Reconeixement i aplicació de conceptes bàsics d'economia a l'anàlisi del funcionament de les activitats econòmiques i de l'organització del món del treball, tot caracteritzant els trets generals de l'economia europea, espanyola i catalana dins un món globalitzat i establint relacions amb fets i realitats de l'entorn proper.
- Anàlisi de les relacions entre la tecnologia, l'organització social i la producció de béns en un territori al llarg de la història. Presa de consciència del caràcter exhaurible dels recursos i de la necessitat d'una producció respectuosa amb el medi ambient i d'un consum responsable.
- Reconeixement de paisatges agraris, exemplificant les característiques bàsiques de cada un i identificant les transformacions en el món rural. Anàlisi dels principals paisatges agraris a Catalunya, així com de les activitats que hi estan associades.
- Identificació de les principals zones industrials a nivell mundial i dels factors de localització industrial i la seva relació amb les xarxes de comunicació i

transport. Anàlisi de l'evolució de l'activitat dels sectors secundari i terciari a Catalunya.

- Comprensió de la relació entre serveis, societat del benestar i sistema contributiu. Classificació i anàlisi d'alguns serveis a nivell mundial i local. Identificació de la tendència a la terciarització de les societats actuals.

Transformacions i desequilibris en el món actual

- Valoració de les conseqüències de la globalització de l'economia, entre les quals la deslocalització industrial i les noves formes de comerç. Anàlisi de casos d'intercanvi desigual entre països.
- Anàlisi del desenvolupament humà desigual, a partir de la selecció i contrast d'informacions i, especialment, dels indicadors socioeconòmics.
- Anàlisi de les noves formes de producció d'aliments i del problema de la fam al món i les seves implicacions globals. Valoració de les polítiques de cooperació i solidaritat.
- Identificació de l'impacte dels processos productius, dels moviments de població i del creixement urbà sobre el territori. Anàlisi de les formes de vida, dels problemes i de la gestió de les ciutats actuals, especialment a Catalunya i Espanya.

Organització política i planificació del territori

- Anàlisi i contrast de diferents formes d'organització política i territorial. Comparació amb algunes formes d'organització política del passat. Distinció entre les fronteres tradicionals i els nous espais convivencials.
- Identificació dels principis i institucions dels règims democràtics i valoració de la participació ciutadana en les institucions públiques. Distinció entre sistemes democràtics i autoritaris.
- Anàlisi dels elements bàsics de l'organització política i administrativa de la Unió Europea, Espanya i Catalunya, així com dels òrgans principals de govern i el seu funcionament. Comparació entre els òrgans de govern municipal i els d'àmbits territorials més grans.
- Localització i caracterització dels grans àmbits geopolítics i econòmics a nivell mundial. Identificació de les funcions d'algunes organitzacions internacionals.

Connexions amb altres matèries

Matemàtiques

- Lectura, interpretació i construcció de taules estadístiques i de gràfics amb suport paper i digital. Identificació i ús de nombres absoluts i relatius.

- Conceptes bàsics d'economia.

Tecnologies. Ciències de la naturalesa

- Identificació de l'impacte d'alguns processos productius sobre el medi i de la necessitat d'un ús sostenible dels recursos.
- Anàlisi de la interacció entre l'entorn, la tecnologia i la societat.
- Utilització de recursos TIC per a la informació, comunicació i processament de les dades.

Llengua

- Desenvolupament de competències lingüístiques per descriure, explicar, justificar, interpretar i argumentar situacions i fenòmens.

Música. Educació visual i plàstica

- Ús de diferents tipus de llenguatges (icònics, simbòlics, audiovisuals, etc.) per interpretar la realitat i per comunicar els resultats d'una recerca.

Educació per a la ciutadania i drets humans

- Anàlisi dels canvis i desequilibris en el món actual i de les seves implicacions globals.
- Anàlisi del funcionament del sistema democràtic i de les vies de participació de la ciutadania.
- Valoració del diàleg o la cooperació en la resolució de conflictes.
- Reconeixement dels drets humans i rebuig de les desigualtats.

CRITERIS D'AVUACIÓ

- Reconèixer i analitzar, per mitjà dels indicadors socioeconòmics, els desequilibris en la distribució dels recursos, explicant possibles causes i conseqüències i cercant propostes alternatives a la desigualtat i de suport al desenvolupament sostenible.
- Analitzar aspectes del funcionament de l'economia en el món, destacant la interdependència entre països i el seu impacte en la realitat econòmica de l'entorn proper.
- Caracteritzar els principals sistemes d'explotació agrària existents, identificant i exemplificant en el cas català algunes de les transformacions del món rural. Analitzar les relacions entre la producció d'aliments i la fam al món.

- Descriure i analitzar les transformacions en les activitats i els espais industrials, localitzant els principals centres de producció en el món, Espanya i Catalunya. Establir relacions entre la deslocalització industrial i la globalització econòmica.
- Relacionar les xarxes viàries i de transport de Catalunya amb el desenvolupament econòmic, aplicant criteris de sostenibilitat mediambiental.
- Valorar els elements que conformen l'estat del benestar en les societats actuals i analitzar situacions de desigualtat en l'accés als serveis bàsics.
- Valorar els principis del funcionament polític democràtic, aplicant-los en el reconeixement dels drets i deures i dels principis del sistema representatiu. Superar prejudicis i estereotips sobre grups socials i culturals amb una actitud empàtica.
- Utilitzar fonts diverses per obtenir informació sobre fets econòmics i socials de l'entorn i relacionar-los amb el context mundial. Comunicar les conclusions de forma organitzada i intel·ligible utilitzant recursos TIC.
- Realitzar de forma cooperativa treballs de síntesi i recerca sobre situacions de desigualtat, injustícia i discriminació que afectin persones i col·lectius en el món actual, a partir del plantejament d'hipòtesis o interrogants a resoldre.
- Conèixer els mecanismes de gestió urbana de l'entorn local i les formes de participació ciutadana en la planificació urbanística. Proposar iniciatives de millora que tinguin en compte la sostenibilitat mediambiental i la cohesió i convivència social i, en especial, les que són potencialment aplicables a Catalunya.

Quart curs

CONTINGUTS

Continguts comuns

- Obtenció d'informació relativa a situacions i conflictes de l'actualitat, a partir de diversos mitjans de comunicació i, si escau, d'entrevistes i enquestes, tot analitzant els seus antecedents històrics i establint relacions entre l'àmbit mundial i el local.
- Recerca d'aspectes de la vida quotidiana del passat, a partir d'informacions extretes de fonts primàries, prioritzant les fonts orals i d'arxiu, i secundàries. Elaboració i lectura de mapes històrics.
- Ús de formes diversificades, tant escrites com orals, prioritzant els mitjans audiovisuals i les TIC, per comunicar els resultats d'una recerca individual o en grup.
- Identificació d'alguns dels canvis, continuïtats i ruptures en el món de la cultura, de l'art i de les mentalitats, a nivell mundial i local, i interpretació dins el context, amb atenció especial als rols de gènere.
- Reflexió crítica i debat sobre la influència dels mitjans de comunicació en les mentalitats individuals i col·lectives.
- Anàlisi d'imatges com a documents històrics, referents estètics i interpretacions de la realitat. Visualització d'alguns films documentals o de ficció i valoració com a fonts històriques i llenguatges expressius.

Les arrels del món contemporani

- Identificació dels elements de canvi i continuïtat entre l'Antic Règim i l'època contemporània.
- Anàlisi de les revolucions i transformacions polítiques que donen inici a l'època contemporània. Identificació dels seus antecedents, entre els quals el reformisme il·lustrat, i de les seves conseqüències socials, fins al present. Anàlisi de l'evolució històrica d'Espanya i Catalunya al segle XIX i valoració dins el context internacional.
- Valoració dels canvis socioeconòmics que implica la revolució industrial i interpretació del fenomen des de la multicausalitat. Anàlisi de les formes de vida en les ciutats industrials del segle XIX a partir d'algun exemple proper. Interpretació de la problemàtica i de les aportacions d'algunes ideologies i revolucions, analitzant especialment els moviments socials i polítics a Catalunya.

- Localització geogràfica de l'expansió imperialista. Identificació de les relacions de causa i efecte entre l'imperialisme i la consolidació del capitalisme.

Grans conflictes del segle XX

- Identificació dels elements bàsics de l'ordre polític i social de la primera meitat del segle XX, incidint en les lluites socials i els conflictes bèl·lics. Caracterització d'aspectes relatius a la situació històrica de Catalunya i Espanya, en especial, durant la II República i la Guerra civil.
- Comparació dels sistemes totalitaris del segle XX, caracteritzant especialment l'evolució del franquisme a Catalunya i Espanya.
- Anàlisi del procés de descolonització i de les seves conseqüències. Valoració argumentada de la repercussió de l'imperialisme en l'actual configuració del món, analitzant algun cas del continent africà.
- Anàlisi del procés de reconstrucció de l'ordre polític i econòmic després dels conflictes bèl·lics. Valoració de les intervencions dels organismes internacionals, com l'ONU, en matèria de política mundial i de la seva vigència. Caracterització dels models socioeconòmics de postguerra.
- Valoració dels canvis i ruptures en les formes i funcions de l'art, per mitjà de l'anàlisi de l'obra d'alguns artistes representatius.

El món d'avui

- Anàlisi del procés de construcció de la Unió Europea fins a l'actualitat i, en especial, de la integració d'Espanya, així com del paper de Catalunya dins el marc europeu.
- Valoració de la transició cap a la democràcia a Catalunya i Espanya a partir de l'anàlisi del paper dels homes i les dones com a subjectes dels canvis històrics, individualment i col·lectiva. Anàlisi dels reptes de la democràcia a l'actualitat.
- Reconeixement de les conseqüències de la globalització i localització dels nous centres de poder. Argumentació crítica del sistema econòmic actual en relació a la sostenibilitat i plantejament d'alternatives.
- Identificació dels focus de conflicte en el món actual, tot relacionant les seves causes amb factors històrics. Valoració del diàleg i de la cooperació com a formes pacífiques de resolució de conflictes. Valoració de la funció de la memòria històrica en la construcció del futur.

Connexions amb altres matèries

Matemàtiques

- Lectura i interpretació de dades estadístiques i de gràfics en suport convencional i digital.

Llengua

- Adquisició d'habilitats comunicatives en situacions d'interacció oral, com els debats oberts o reglats.

Educació eticocívica

- Anàlisi dels conflictes en el món actual i valoració del diàleg i la cooperació en la resolució dels conflictes.
- Comprensió de la realitat des d'una perspectiva global.
- Disseny de propostes d'actuació en relació a problemàtiques ciutadanes.

Educació visual i plàstica. Música

- Valoració dels canvis en el món de l'art a l'època contemporània.
- Anàlisi de l'obra d'artistes representatius de la contemporaneïtat.

CRITERIS D'AVUACIÓ

- Identificar variables temporals (durada, successió, ritme, simultaneïtat, etc.), pel que fa a les grans transformacions i conflictes mundials que caracteritzen l'època contemporània (revolucions burgeses, revolució industrial, etc.).
- Reconèixer alguns elements de canvi i de continuïtat de l'estat liberal respecte de l'Antic Règim, a partir de l'evolució política i econòmica de Catalunya i Espanya en relació amb el context europeu.
- Relacionar la consolidació del sistema capitalista amb l'expansió colonial i valorar les seves repercussions actuals.
- Identificar alguns elements de les mentalitats, costums i factors culturals, inclosos els rols de gènere, i la seva evolució històrica.
- Aplicar els coneixements històrics a la comprensió i interpretació d'alguns dels problemes internacionals més destacats de l'actualitat, des d'una perspectiva global del món, allunyada de l'eurocentrisme. Valorar el paper històric dels organismes internacionals i la seva vigència actual.
- Valorar el necessari equilibri entre drets i deures individuals i col·lectius i reconèixer la democràcia com un procés en construcció que requereix un compromís personal i col·lectiu contra la desigualtat i l'exclusió.
- Planificar i realitzar treballs individuals i en grup sobre algun focus de tensió política o social en el món actual, a partir d'informacions diverses, inclosos

els mitjans de comunicació (premsa, televisió, cinema, etc.) i les TIC, assumint una actitud crítica i oberta al contrast de fonts.

- Participar en debats, exposant opinions raonades sobre canvis, continuïtats que afectin aspectes de l'actualitat, aportant argumentacions basades en les ciències socials, respectant les opinions dels altres i cercant l'obtenció i comunicació de conclusions comunes.
- Comparar els règims autoritaris i democràtics. Conèixer aspectes del franquisme i de la transició democràtica a Catalunya i Espanya que permetin identificar el paper de les individualitats com a subjectes de la història i la necessitat de preservar la memòria històrica.
- Reconèixer alguns elements culturals i artístics del món contemporani. Analitzar l'obra d'algun artista, valorant els seus components estètics i interpretant el seu significat i funció dins el context.
- Valorar la influència actual dels mitjans de comunicació sobre les mentalitats individuals i col·lectives a partir d'alguns exemples.